

דאליזער

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
ד' בתשרי תשפ"ב 1391 (שנה כו')

נושא השבוע: יום כיפורים

ההפטרה: "שובה ישראל" (הושע יד)

פרשת וילך - שבת תשובה

"ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום" (לא, ב)

בפסוק רמוזים שני תכסיסים למלחמה ביצר הרע: אם הוא מפתה אותך לעבירה, תהרהר, הלא כבן מאה שנה אנכי, יתכן שקיצי קרב ואיך אחטא?! הן עוד מעט אצטרך למסור דין וחשבון על מעשי! ומאיידך אם הוא משרה עליך רפיון ועצלות בבואך לקיים מצוה תחשוב: הלא בן עשרים שנה אנכי, צעיר ומלא מרץ, ולא יאה לאדם כמותי להתעצל.

(רבי שלום מקומרנה)

אפשר לחזור לאבא

מעשה שהיה

מיד לאחר שבת תשובה עלה יוסף למטוס, הוצע לו לשמש כשליח ציבור בבית כנסת הגדול בשיקאגו ביום כיפור. בערב יום הכיפורים עלה על המטוס לטיסה פנימית נוספת בארה"ב, כעבור שעה התברר שישנה תקלה במטוס, הטייס הודיע כי הם יאלצו לבצע נחיתת חירום בקרבת מקום. "ברוכים הבאים לדרום קרוליינה" נשמע הקול במערכת הכריזה "נשעה כאן עד גמר תיקון התקלה ואח"כ נמשיך בדרכנו". דמו של יוסף קפא בעורקיו, עד גמר התקלה... בשבילו זה אומר לשהות במקום זר ומוזר עד אחרי יום כיפור, דמעות החלו לזלוג מעיניו. הוא נטל את מזוודתו הקטנה, באנגלית רצוצה שאל על משפחות יהודיות ונענה שהן מעטות. נהג מונית הביאו לפתחו של בית יהודי, הוא נקש על הדלת כשליבו פועם בפחד ובחשש, כמה שניות של גמגומים מול יהודי תושב המקום שהביט בו בסקרנות ובתמיהה. "לא, אין כאן ביי"כ, בעצם יש משהו רק שכל השנה הוא נעול... אתה יודע מה? אם אתה חזן וממילא נתקעת פה, אז למה לא? זו תוכל להיות תוכנית נחמדה, יש כאן כמה יהודים, יתכן שנצליח למצוא עוד כמה נופשים, תסכים להתפלל לנו?". שתי שניות של דומיה והוא הבין שהוא מוכרח להיענות, אחרת ספק רב אם ימצא מקום להתפלל בו והנהן בראשו בכבדות, היהודים כאן מחפשים תכנית שתהיה תכנית של תפילה. יוסף הלך לבית המלון עליו הורה לו היהודי, במזוודתו מעט שימורים, בכיסו מעט מצלצלים ובליבו ים של כאב, חצי יום נותר לו להתכונן. ב-4:30 יצא מבית המלון לכוון ביי"כ, חדר קטן ומאובק קיבל את פניו, כ-3 מניינים של יהודים המתינו לו בעניין ובציפיה. הוא ידע שעליו לנשום עמוק ולהתנער מהמחשבות המדכאות המאיימות להשתלט עליו. הוא התעטף בטליתו והסתובב לעבר הסטנדר שניצב לפניו והתחיל בתפילת "כל נדרי... ונסלח לכל עדת בני ישראל..." הקולות שעלו מאחוריו היו בתחילה מהוסים ולאט לאט חזקים ומתגברים, מתרגשים ומתעוררים. לאחר שעתיים הסתיימה התפילה אנשים ניגשו ללחוץ את ידו נפרדים ממנו ומוודאים שמחר בבוקר יופיע שוב. יהודי קשיש ניגש אליו מהסס "הרב, אני רוצה לשאול אם מותר לי לצום? לא אכלתי היום הרבה כי לא חשבתי שאצום, מחר בערב ימלאו לי 75 שנה ואני לא צמתי אפילו לא צום אחד, הפעם אני חושב לשנות ממנהגי ולצום, הרב בזכותך אצום מחר", אמר ויצא בצעד איטי. למחרת הגיע יוסף ב-7:00

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיני בזמן תפילה * שקיעה 6:46-6:54 * סוף זמן ק"ש 8:52-8:51

כניסת שבת: 6:34	יציאת שבת: 7:24	יציאת ש"ת: 8:09
תחילת הצום: 6:27	סיום הצום: 7:17	יציאת ש"ת: 8:01

לביה"כ, היהודי הקשיש חיכה לו בפינה עטוף בטלית שהשיג מאנשהו, אחד לאחד התקבצו האנשים, 50 איש עמדו מחכים לשמוע את קולו, הוא חשב בליבו על עוצמת השליחות הזועקת מקירות בית הכנסת ובקרבת אלוקים שמבקשות הנפשות היהודיות הנמצאות עימו. היו רגעים בהם נאלץ להסתובב ולומר או לרמוז שיאמרו אחריו, לדפדף קדימה ושוב אחורה והם עשו כדבריו ביראת כבוד וחזרו אחריו בקול בוכים. תפילת מוסף הסתיימה הוא הודיע שבעוד שעה תתחיל תפילת מנחה, האנשים חזרו לביתם רק היהודי הקשיש נשאר במקום. "תגיד לי, האם כל מה שכתוב במחזור, נכון?" הוא פתח את המחזור והראה: "ויאמר ה' סלחתי כדברך", "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", "ואתה רחום מקבל שבים" – התכוונתי לאלה, שאל חרש תולה ביוסף עיניים מצפות. דמעות נקשרו בעיניו של יוסף, תינוק שנשבה במלוא מובן המילה, הוא דפדף והראה לו ביטויים נוספים המדברים על אהבת ה' לעמו. "ה' הוא אבא שלנו, אוהב אותנו כי אנחנו הבנים שלו, לא משנה מה קורה איתנו, תמיד תמיד הוא מחכה שנשוב אליו". האיש שמולו אחז בידו, ידו רעדה קמעא וגם קולו: "זו הפעם הראשונה שאני שומע את הדברים האלו, רבי יהודי, שמעתם אותי? פעם ראשונה". הוא התיישב בכבוד על הכיסא והתחיל לספר: "נולדתי בירושלים לתוך עניות משוועת, לא היה בביתנו דבר, כשהייתי בן 11 לערך הגיע לכתנתנו ילד מהונגריה מטופח ומפונק, תמיד היו בכיסו כמה מטבעות. לפעמים הוא היה מחלק ממתקים לכמה ילדים, אף פעם לא נמניתי בין אלו. באחד הימים הוא יצא להפסקה והשאיר את המטבע על שולחנו, לא יכולתי לעמוד בפיתוי ולקחתי את המטבע. מה שהתרחש אח"כ היה צפוי, הוא הרים קולו בבכי, המלמד ערך חיפוש יסודי והמטבע נמצאה אצלי. קיבלתי שרשרת עונשים שלא היתה מביישת גנב מקצועי, מספר משפטים נחקקו בזיכרוני כמכוות אש: "איך אתה מתנהג? ה' מתבייש שאתה יהודי, אתה לא שווה כלום ואף פעם לא תוכל לחזור בתשובה". משפטים אלו לחלו בי כארס, ברגע שיכולתי נפרדתי מכל הקדוש והיקר, מכל הגרסא דינקותא ודבקתי בדרכים אחרות, העלבון הצורב ליווה אותי כל הזמן ונשארתי באחד מקיבוצי השמאל. בני משפחתי ניתקו אותי כל קשר, הקמתי את ביתי, נולד לי בן ויש לי שני נכדים. לפני שבועיים הגיעו שני נכדי לבקרני לכבוד יום הולדת, שמחתי לפוגשם אולם משהו אחד עוד לא פגשתי, את עצמי. מגיל 12 היום בו עזבתי את הבית לא היתה לי הזכות להיפגש עם הילד שמישהו אמר לו שאין לו סיכוי יותר, שאינו יכול להיות טוב אפילו אם ירצה, הילד ששערי התשובה נחסמו בפניו. ואז שמעתי אתמול בבוקר באופן מפתיע כי הגיע לכאן איזה רב שהוא שליח ציבור, בתחילה צחקתי אני? יום כיפור? מעודי לא צמתי, לא פתחתי מחזור.... והנה מה אני שומע? שה' מחכה לי, שהוא רוצה שיחזרו בתשובה. שהוא מרשה לי להתפלל אליו אפילו אם אני רשע", כתפיו של הקשיש רטטו מבכי. "המעשה שלך לא היה חמור כ"כ, טעות חמורה טעה מי שאמר לך שלא תוכל לתקן, טעות חמורה שסברת שאין דרך חזרה, ה' מחכה לך, לכולנו... אף פעם לא מאוחר מדי", אמר יוסף. "כשחזרת על המילים 'ויאמר ה' סלחתי כדברך' שוב ושוב הרגשתי איך חומות יצוקות בליבי מתמוססות ונופלות, הקול שלך, המנגינה, התפילה וההמיה, פילסו להן דרך הישר פנימה לליבי ולחשו לי בלי קול, אפשר לחזור לאבא". יום כיפור הסתיים, יוסף הרגיש שלא לשווא היתה הנסיעה הזו, בחג הסוכות יהיה לו אורח, האיש עימו נפגש ואולי גם בנו ונכדיו...

הלכות ערב יום כיפור

- א. אין אומרים וידוי ונפילת אפיים בתפילת שחרית ובתפילת מנחה בערב יו"כ (ש"ע סי' תרד ס"ב) אבל בסליחות שבאשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (קודם נץ החמה!) (תורת מועדים סי' י ס"א, ילקו"י ח"ה עמ' כ"א) וכן "אבינו מלכנו" (ס).
- ב. מצוה להרבות בערב יו"כ באכילה ושתיה (ש"ע סי' תרד ס"א) [וימעט בלימוד לצורך זה (משנ"צ/א)] ולכתחילה צריך לקבוע לפחות סעודה אחת על פת (חזו"ע עמ' כ"ה) [בין גברים, בין נשים, וגם מי שאינו מתכוון לצום בגלל חולי וכדו'] (ש"ת יבי"א ח"א סי' לו) יש לאכול מאכלים קלים (ש"ע סי' תרח).
- ג. המצטער הרבה בתענית של יום הכיפורים רשאי ליטול קודם הצום כדור הנקרא "קלי צום" כדי שלא ירגיש כ"כ בצער הנגרם ע"י התענית (חזו"ע ימים נוראים עמ' רנז).
- ד. מנהג יפה לטבול בערב יו"כ במקוה טהרה (ש"ע סי' תרו ס"ז) וטוב קודם תפילת מנחה (משנ"צ ס"ק יח) אך לא לפני שעה קודם חצות יום [חצות יום 12:36] (כה"ח ס"ק נב), ואם אינו יכול ישפוך על גופו 12.5 ליטר מים ואפשר במים חמים ע"י מקלחת (סי' תקפ"א ס"ק פה, ילקו"י ימים נוראים עמ' קפח ס"ב).

ה. סעודה מפסקת אוכלים חגיגי וצריך לסיים לאכול ולשתות לכל המאוחר עד זמן הדלקת נרות, ויצחצח שיניו פן יבלע משהו משאריות המזון בצום (פעולה דליק לחיים פ"ג).

ו. האשה תברך על הנרות: "להדליק נר של יום הכפורים" ובסיום ההדלקה תברך ברכת שהחיינו. (מאחר שברגע שתאמר "שהחיינו" כבר תחול עליה חובת היום ויהיה אסור לה להדליק) ויכולות שלא לברך "שהחיינו" ולצאת ידי חובה במה שתשמענה בביה"כ לאחר "כל נדר". וצריכה לזכור לחלוץ את נעלי העור מרגליה קודם ההדלקה. (תורת מועדים סי' י', ב"ח ס"ט).

יש להדליק נר נשמה [של 26 שעות] בערב יום הכיפורים כדי שבמוצאי יוה"כ יוכלו להבדיל עליו.

ז. נוהגים לעשות "כפרות" בערב יו"כ, יש שעושים ע"י תרנגול לכל אחד מבני הבית ושוחטים אותו לכפרה (ש"ת יח"ד ח"צ סי' ע"א) ואפשר לקיים מנהג כפרות גם בכסף (שיסובבו המעות מעל ראשם) (מועדים כהלכה סי' ז ס"י) ואת הכסף לפדיון כפרות (או מעות פדיון התרנגול השחוט) נותנים אח"כ לעניים. (ש"ע סי' תרה מהרמ"א) אי אפשר לשלם מכספי מעשר עבור הכפרות (משנ"צ סי' תרה ס"ק ו, כה"ח ס"ק כח).

ח. עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שיפייס את חברו, ותחילה ישיב לו את ההונאה, הגזל או הריבית שלקח ממנו שלא כדין (ש"ע סי' תרו).

והוא הדין הבעל ואשתו יבקשו סליחה אחד מהשני, והבנים והבנות ינסקו ידי אביהם ואימם ויבקשו מחילה ואם אינם עושים כן גדול חטאם, מ"מ גם בן טיפש שאינו עושה כן, ימחלו לו הוריו בפה מלא. (ב"ח ס"ה ו-ו). * על הטלית אפשר לברך עד השקיעה (6:47).

ט. יש להזהר להכין נרות שיהיו מסוגלים לדלוך עד שחוזרים מביה"כ בלילה, במידה ואף אחד מבני הבית לא נשאר בבית עד הלילה (משנ"צ סי' רסג ס"ק ז). [שידלקו לפחות עד 21:30 לערך].

הלכות יום הכיפורים

- א. יום הכיפורים אסור בעשיית מלאכה ואסור באכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, בנעילת נעלי עור ואישות (ש"ע אור"ח סי' תרי"א ס"א-ב) וצריך לנהוג הרחקות כמו בזמן שהיא לא טהורה [ש"ע סי' תרטו ס"א].
- ב. קטן בגיל 13 וקטנה בגיל 12 חייבים לצום, ואפילו שהם חלשים (אא"כ הרופא קבע שיש חשש סכנה בכך) וקטן מגיל 12 או קטנה מגיל 11 יתענו עד חצות יום ולא יותר (חז"ע עמ' ש"מ), או כפי כוחם. וקטנים מגיל 10-9 יתענו תענית מס' שעות כפי כוחם. ואם הם פחות מגיל 9 לא יתענו כלל אפילו למספר שעות ואם הם רוצים יש למחות בידם. (ס"ס).
- ג. אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע אור"ח סי' תרי"ג ס"א), כשזה לתענוג. אבל אם היו ידיו או מקום אחר מלוכלך מותר לרחצם ולהסיר הלכלוך (ס"ס). ובשחרית לא ירחץ פניו במים אלא רק את עיניו כדי להסיר לפלוג שבעין (תורת מועדים סי' יג ס"ד). תינוק "שלכלך" מותר לרחצו (חז"ע עמ' ש"מ ס"ק מז).
- ד. בנטילת ידיים של שחרית וכן היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"ב) אבל כהן העולה לדוכן לברכת כוהנים נוטל ידיו עד סוף הפרק כרגיל (משנ"צ ס"ק ז).
- ה. אף שיום הכיפורים אסור בנעילת נעלי עור, יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות, וכן המנהג (הלכות עולם ח"א עמ' נג).
- ו. מצוה לחנך גם את הקטנים באיסור נעילת נעלי עור ביוה"כ (תורת מועדים סי' יג ס"י) וקטן לפני גיל חינוך (5-6) מותר לנעול לו נעלי עור אך טוב שינעלו לו נעלי גומי או בד (חז"ע עמ' ש"מ).
- ז. ראוי שכל גבאי יכריז בביה"כ לפני כל נדרי שמי שבא לביה"כ בנעלי עור שיסירם (מחמת שלא ידע שזה אסור) מרגליו ודברי חכמים בנחת נשמעים. (ילקו"י ח"ה עמ' 3 ס"ז).
- ח. היולדת בתוך 30 יום ללידה וכן חולה אף שאין בו סכנה מותרים בנעלי עור (ש"ע סי' תרי"ד ס"ג) כשאין באפשרותם להשיג נעלי גומי (חז"ע עמ' ש"ק) וכל אדם מותר בנעלי עור במקום צורך גדול (עיין ש"ע ס"ד חז"ע ס"ס). [כגון: כשיש סכנת עקרבים ועוד].
- ט. מותר לשאוף טבק הרחה ביום הכיפורים [אך אין מברכים על ריחו חז"ע ברכות עמ' ש"ל].
- וכן מותר להריח בשמים ואדרבא מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שיהיה היסח דעת בין פעם לפעם (חז"ע עמ' רפג).
- י. מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביוה"כ לא יטעם ממנו אפילו מעט אלא יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ש"ת יצי"א ח"י סי' מא).
- יא. יש להתפלל את תפילות יום הכיפורים בבכייה ובדמעות ובהכנעה יתירה ואם אינו יכול לבכות, יתפלל לפחות בקול בכו (ב"ח סי' יח).
- יב. בכל וידוי חייבים לעמוד (ש"ע סי' תר"ג ס"ג משנ"צ ס"ק ו) ולתחילה יעמוד כפוף. ואסור לו להיתמך באיזה דבר [באופן שאם יינטל אותו דבר יפול] אך לזקן או חולה מותר. (כה"ח ס"ק כג) יכה באגרופו בנחת כנגד ליבו [4 אצבעות למטה מדד שמאל] (חז"ע עמ' י) על כל מילת וידוי ויכווין על מה שאומר. יג. לכתחילה יזדרזו להתחיל תפילת מוסף קודם חצות יום (12:36), מ"מ בדיעבד אפילו הגיע זמן

מנחה גדולה יש להקדים מוסף לתפילת מנחה (כה"ח סי' תרכ"ה, חזו"ע עמ' קמו-קמז, עיין שו"ע קס).
 יד. בשעה שנופלים על הארץ ב"הכהנים והעם" צריך לשים איזה הפסק בינו לבין הקרקע (וכל אחד ידאג לאיזה מגבת וכיוצ"ב). (שו"ע סי' תרכ"ז, כה"ח כט).
 טו. במוצאי יו"כ טוב שיסיר את הטלית הגדולה מעליו קודם ערבית (הלכה כדורה סי' יח ס"ב כה"ח קס ס"ק טו). אין לתקוע בשופר אלא אחר צאת הצום [שיש ששומעים את התקיעה הולכים לאכול] (חזו"ע).
 טז. אין לאכול במוצאי הצום לפני הבדלה אבל מי שצמא מותר לו לשתות מים [בצאת הצום] אפילו לא התפלל עדיין ערבית (חזו"ע עמ' קסו).
 יז. במוצאי יוה"כ מבדילים על הכוס ואין מברכים על בשמים (שו"ע סי' תרכ"ג).
 יח. אם אינו מוצא נר ששבת [שהיה דלוק מערב יו"כ עד מוצאי כיפור] לברכת "בורא מאורי האש" אינו יכול לברך על נר שהודלק במוצאי יו"כ (שו"ע סי' תרכ"ה, חזו"ע עמ' קפד).
 יט. ראוי לכל אדם בריא להיזהר שלא לאכול במוצאי יו"כ עד זמן "רבינו תם" (ק. ילקו"י סי' תרכ"ה).

דין חולה ביום הכיפורים

א. מעוברות ומניקות צמות ביוה"כ (שו"ע סי' תרי"ט ס"א) מ"מ מעוברת שהריחה ריח מאכל ומתאוה לאוכל, לוחשים באוזנה שהיום כיפורים ואם נתקררה דעתה בזה מוטב, ואם לא מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ח עד שתתישב דעתה ותמשיך לצום (שו"ע ס"ב משנ"ב ס"ק ז).
 ב. מעוברת במקרה מיוחד שהרופא אומר שאם תצום יש חשש סכנת הפלה תאכל "לשיעורין". ומנקת שהתינוק שלה חולה והרופא אומר שאם תתענה ביוה"כ יכולה לגרום לחשש סכנה לתינוק מאחר שלא יהיה לה מה להניק ו [אפילו שיש תחליף מטרנה], לא תתענה ותאכל לשיעורין [כמבואר בסעיף ח] (חזו"ע עמ' קצו).
 ג. יולדת (או המפלת ב"מ) משעה שהחלו סימני הלידה (משנ"ב סי' תרי"ט ס"ק ט) ועד שלשה ימים מהלידה [72 שעות] פטורה מלהתענות (שו"ע סי' תרי"ט ס"ז) ואפילו אומרת שיכולה להתענות אין שומעים לה, וצריכה לאכול ביוה"כ (משנ"ב ס"ק י).
 ד. יולדת מסוף היום השלישי [מסוף 72 שעות] ועד היום השביעי [ועד סוף 148 שעות מהלידה] אם אמרה צריכה אני לאכול מאכילים אותה (שו"ע קס ס"ז) אע"פ שהרופא אומר שאינה צריכה, ואם אמרה איני צריכה אין מאכילים אותה ביוה"כ משנ"ב ס"ק יא).
 ה. חולה שהרופא קובע שיש חשש סכנה אם יתענה פטור מלצום ואפילו אם אין סכנה מידית, ואפילו יש ספק סכנה. ואם הרופא אומר שצריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך שומעים לרופא, וכן אם הרופא אומר שהחולה יכול להתענות והחולה אומר שאינו יכול שומעים לחולה אפילו נגד מאה רופאים (שו"ע סי' תרי"ט ס"א).
 ו. חולה שאוכל פת מפני פיקוח נפש ייטול ידיו תחילה את כל כף היד כרגיל ומברך על נטילת ידיים (חזו"ע עמ' קח) [ואם אוכל "לשיעורין" היינו כל 10 דקות 30 גר' אפילו אז נוטל ידיו בלי לברך].
 ז. זקן מופלג שתש כוחו מחמת התענית דינו כחולה שיש בו סכנה ואפילו אין לו חולי פנימי צריך לאכול ביום הכיפורים (תורת מועדים סי' יד ס"ט-כ).
 ח. כל אלו (כגון: חולה שיש בו סכנה, יולדת וכיו"ב) שהותר להם לאכול, יאכלו וישתו "לשיעורין" (שו"ע סי' תרי"ט ס"ז-ח) דהיינו 30 גר' אכילה כל 10 דקות, ו-40 גר' שתיה [וזוה באדם בנוני אבל באדם גדול או קטן השיעור המותר כמלוא לוגמיו שהוא שיעור שתיה כדי שישלוקו לצד אחד של פיו ויראה כמלא לוגמיו] (חזו"ע עמ' קצו ושו"ע סי' תרי"ט ס"ט) כל 5 דקות (תורת מועדים סי' יח-יט) וטוב כל 9 דקות (חזו"ע עמ' קצו) אלא אם כן הרופא קבע שצריכים לאכול הרבה בבת אחת (ס"ד).
 ט. אם שכחו לשקול את מידות השיעור הנ"ל לפני יוה"כ מותר לשקול את המאכלים והשתייה ביום הכיפורים (ובלבד שלא יהיה המשקל מופעל באמצעות חשמל או בטריה) (קס ס"ז).
 י. האוכלים [ילדים או חולים] ביום הכיפורים, יאמרו "יעלה ויבא" בברכת המזון (שו"ע סי' תרי"ט ס"י כה"ח ס"ק סא). ואם שכחו אינם חוזרים, ואינם צריכים לעשות קידוש (חזו"ע עמ' קח).
 יא. חולה שאין בו סכנה (כגון: חולה שנפל למשכב) הצריך לבלוע גוליות ותרופות ביוה"כ, אם טעמם מר ביותר ואינן ראויות לאכילה רשאי לבלועם בלא מים, ואם התרופות ראויות לאכילה יעטוף אותן בנייר דק, ויבלעם עם הנייר [בלי מים] ואם קיימת אפשרות להחליף את התרופות בפתילות שאין משתמשים בהם דרך הפה עדיף לעשות כן (תורת המועדים סי' יד ס"כא).

קו פתוח לשאלות בענייני הצום ביום שלישי ח' בתשרי מ- 10:00-12:00 ומ- 15:00-17:00 עם הגאון אלחנן פרץ עם רופא מומחה בטל: 052-7190959, 052-7648638, 050-4109220 *קבלת קהל 18:00-20:00

אי"ה יתקיים כנס לציבור הרחב באשדוד עם הרב אייל עמרמי בנושא: תשובה ביום שלישי ח' בתשרי בשעה 9:00 בערב [8:30 ערבית] בבי"כ החיד"א רח' יצחק הנשיא 22 ג' *עזרת הנשים פתוחה

לקראת זוג סוכות

הלכות בניית סוכה

א. המהדרין מתחילים בעשיית הסוכה במוצאי יום הכיפורים (ש"ע סי' תרכ"ד ס"ה בהרמ"א).
 ב. הסוכה צריכה להיעשות לכל הפחות משלוש דפנות וסכך (ש"ע סי' תרל) וגודלה המינימלי $7 \times 7 \times 10$ טפחים (ס"ס תרל"ד סעי' א') [גובה*אורך*רוחב] (מעיקר הדין $56 \times 56 \times 80$ ס"מ וראוי $57 \times 57 \times 100$ ס"מ וממדת חסידות טוב $70 \times 70 \times 100$ ס"מ) (חזו"ע עמ' ט-י).

פסול-דופן
מתנדנדת

פסול-דופן מתנדנדת

כשר-בגלל הקרשים

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

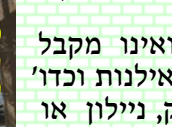
ג. כותלי הסוכה ומחיצותיה אפשר לעשותם מכל דבר העומד בפני רוח למעט סדינים שאינם כשרים לדפנות שהרי רוח מצויה מנדנדת אותם ש"ע סי' תרל"ד ס"א ו'. לכן כדי לפתור זאת מניחים קרשים במאוזן לאורך הדופן עד גובה של מטר כשאין מרחק בין קרש לקרש 24 ס"מ ואז אפשר לשים סדין באופן שרוצים וכך יש לעשות לשלוש דפנות לפחות (ילקו"י ח"ה עמ' קיט, ש"ע ס"ס).

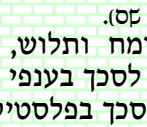
פסול-גג פלסטיק

פסול-הבהרה
מרבבה
מצילתה

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

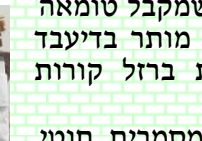

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

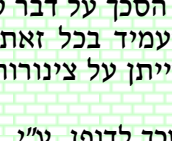
ד. סכך הסוכה צריך שיהיה מן הצומח ותלוש, ואינו מקבל טומאה, (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א). ולכן יש לסכך בענפי אילנות וכדו' או ב"סכך לנצח" (חזו"ע עמ' כג) אין לסכך בפלסטיק, ניילון או נייר קרטון (ק). ילקו"י סי' תרל"ד ס"ד-טז).

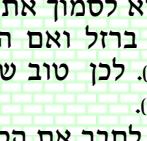
פסול-גג פלסטיק

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

פסול-חוטאים
רופפים וסדין
מתנדנד

ה. לכתחילה טוב לחוש ולהיזהר שלא לסמוך את הסכך על דבר שמקבל טומאה כגון על צינורות ברזל או רשת ברזל ואם העמיד בכל זאת מותר בדיעבד ומותר לברך עליה (חזו"ע עמ' מד ס"ג). לכן טוב שייתן על צינורות ברזל קורות עץ עליהם יניח את הסכך (חזו"ע ס"ס).

ו. לכתחילה טוב לחוש וליזהר שלא לחבר את הסכך לדופן ע"י מסמרים, חוטי ברזל [מקבל טומאה] ואם חיבר מותר בדיעבד ומותר לברך על סוכה כזו והטוב ביותר לחבר את הסכך לדפנות עם חוטים מיוחדים צמחיים [מוכרים אותם בחניות לחומרי בניין] (חזו"ע עמ' מד, כה). ומותר לחבר ע"י אזיקונים או חוט מניילון אע"פ שמקבלים טומאה מדרבנן (ילקו"י סוכות סי' תרכ"ט ס"ה). *אפשר ל"החזיק" את הסכך לגג הסוכה ע"י שיתן על הסכך קורות עץ ואת קורות אלו יכול לחבר עם כל דבר שמקבל טומאה חוטי ברזל מסמרים וכו' (ע"פ ש"ע סי' תרכ"ט ס"ה, משנ"ב ס"ק כו).

ז. מותר לקצוץ ענפים של עצי פרי כדי לסכך בהם את הסוכה ועדיף יותר שגוי יקצוץ את הענפים לבדו, ואם יש לו אילנות סרק עדיף יותר לקצוץ מהם ואז אפשר ע"י ישראל (חזו"ע עמ' סא).

ח. הקוצצים לסיכוך הסוכה מאילנות השייכים לרשות עירונית המקפידה הרי זה מקיים מצוה הבאה בעבירה ואסור לברך ברכת "לישב בסוכה" משום גזל, והוא הדין הגזול עצים וקרשים, כגון: מאתרי בניה ובנה בהם סוכה (ש"ע יח"ד ח"ה סי' מו) [העירייה חותכת עצים לסכך ומחלקת בחינם].

ט. מותר לבנות את הסוכה ע"י כל אחד אפילו גוי, אבל לגבי נתינת הסכך על הדפנות מותר לכתחילה אפילו ע"י אשה או קטן (ש"ע סי' תרל"ד ס"א ילקו"י סי' תרל"ד ס"ב) אבל ע"י גוי אין לעשות כן ובדיעבד שעשה הסוכה כשרה(חילקו"י ס"ס).

י. אין לסכך את הסוכה קודם שיעשה את הדפנות כשרות כדת וכדין (ש"ע סי' תרל"ד סעי' טז משנ"ב ס"ס). מכל מקום בדיעבד אם עשה את הסכך לפני הדפנות הסוכה כשרה (הליכות עולם ח"ב עמ' רסו) ומברכים עליה "לישב בסוכה" (חזו"ע עמ' לח) והמחמיר להרים ולשים שוב את הסכך תבוא עליו ברכה (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ז ס"ד).

פסול-עץ מעל לסוכה

פסול-גג מעל לסוכה

פסול-גג מעל לסוכה

פסול-גג מעל לסוכה

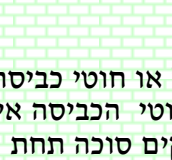
יא. יש לבנות את הסוכה תחת כיפת השמים [מקום פתוח שלא יהיה מעל הסוכה בית, גג או אילן] ולכן אין לעשות את הסוכה במרפסת שעל גבה מרפסת, (ש"ע סי' תרכ"ט סעי' א').

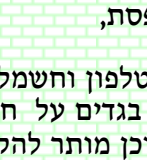
סורגי חלון לא פוסלים

חבלים כבוסים לא פוסלים

חבלים כבוסים לא פוסלים

חבלים כבוסים לא פוסלים

יב. מותר להקים סוכה תחת חוטי טלפון וחשמל או חוטי כביסה (ק). ילקו"י סי' תרל"ד ס"ב) ואף אם תלויים בגדים על חוטי הכביסה אין הסוכה נפסלת (חזו"ע עמ' סט ס"ל). וכן מותר להקים סוכה תחת

חלון מסורג עם "בטן" (עמק המשפט ח"ג סי' ז).

ג. בכל מקום שיש בגג הסוכה סכך פסול [או שיש קירוי פסול מעל סכך כשר כגון: מזגן] בשיעור של 4 על 4 טפחים (32×32 ס"מ) בין באמצע הסוכה ובין בצידה אין לאכול ולישון תחת אותו מקום (משנ"צ סי' תרל"ג ס"ק טז) ולכתחילה יש להחמיר שלא לאכול ולישון אם שיעורו מ-3 טפח ומעלה (24×24 ס"מ) (ס"ק ג חז"ע סו).

יד. ☒ אם יש סכך פסול ברוחב 4 טפחים (32 ס"מ) לאורך כל הסוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א).

✦ אם זה באמצע הסוכה – פוסל את הסוכה (ש"ע ס"ק טז) [ויוצר כאן 2 סוכות וצריך

לבדוק כל חלק אם יש בו שיעור סוכה ומקיים תנאי סוכה שאל"כ אותו חלק פסול] (משנ"צ ס"ק ז).

✦ אם זה בצד הסוכה – אזי אפילו אם הסכך הפסול הוא עד 4 אמות (192 ס"מ) (ש"ע ס"ק טז) אינו פוסל את הסוכה, ומחשיבים את הדופן (בצד הסכך הפסול) כאילו מגיעה עד הסכך הכשר. מ"מ אין לשבת תחת הסכך הפסול [דין דופן עקומה הוא דוקא כשהדופן מגיעה עד גג הסוכה שאל"כ אין היתר של דופן עקומה ודופן זאת לא נחשבת לסוכה ואז צריך לראות אם בלי דופן זו יש מספיק דפנות לסוכה להיתר] [כל ההיתר שבלי הקטע הפסול ישאר לנו גודל סוכה מנימלי הלכתי] (חז"ע עמ' סו).

☒ אם יש סכך פסול ברוחב פחות מ-4 טפחים לאורך כל הסוכה אין זה פוסל את הסוכה, מ"מ מותר לאכול או לישון תחתיו רק אם הוא פחות מ-3 טפחים (ס"ק טו).

סו. אם יש ריוח בסכך הסוכה בין באמצע בין בצד לאורך כל הסוכה:

☒ אם הוא פחות מ-3 טפחים (24 ס"מ) – כשר. אבל אין לאכול או לישון תחתיו [אבל סתם חורים בסוכה מותר לשבת או לאכול תחתיהם].

☒ אם הוא מ-3 טפחים [24 ס"מ] ומעלה – פוסל את הסוכה ויוצר כאן 2 סוכות משני צידי המרווח וצריך לבדוק אם יש בכל חלק שיעור סוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א חז"ע עמ' סו).

הכשר פרגולה

✦ אם הפרגולה עשויה מאלומיניום [היינו פרופלי הצללה] פסולה מלשמש לסוכה (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א).

✦ אם היא עשויה מעץ ופרופלי ההצללה עשויים כעין

רשת – פסולה לשמש לסוכה (וכדי נסר רחב 4 טפחים ש"ע סי' תרכ"ט ס"א ומג"א סי' תרכ"ט ס"ק ו)

[במקרה כזה צריך לפרק את "הרשתות" להגביהם ולהרכיבם שוב וההיתר אינו לכתחילה] (ש"ע סי' תרל"ג

ס"ט בסתם, משנ"צ ס"ק כה, כה"ח ס"ק לו, ק"לקו"י ס"ט).

ואם פרופלי ההצללה עשויים כעין נסרים ארוכים

הנמצאים במרווחים גדולים באופן שחמתה מרובה מצילתה, יניח סכך כשר

עליהם והפרגולה כשרה. אם הנסרים ארוכים נמצאים במרווחים קטנים (כ-2 ס"מ) אזי תלוי, אם גג הפרגולה כולו בשיפוע והנסרים מחוברים ע"י מסמרים הסוכה

כשרה בדיעבד (סכך מוחזק ע"י מסמרים עיין חז"ע עמ' מד-ראה הלכה ו'). אך אם גג

הפרגולה ישר [אע"פ שכל נסר עומד בשיפוע] – הפרגולה כשרה לשמש לסוכה (תחומין תשנ"ט סי' יט, קובץ זכרון רחמים עמ' ס שהרי כל נסר מסוגל לעמוד בנג גס ללא המסמר המחבר אותו וכן אין המסמרים משווים לנג דין מצנה קבוע.

חז"ע עמ' לו, סי' הסוכה השלם עמ' שלה).

✦ אע"פ שקרשי הצללה שמשמשים לסכך צבועים בצבע לנאותו הם אינם פוסלים (חז"ע סוכות עמ' ז).

✦ כל הפרגולות שהכשרנו הם בתנאי שישים 3 דפנות שלמות (אע"פ שהדפנות לריכות להיות קולמות לסכך כמבואר בש"ע סי' תרל"ג בהרמ"א מאחר ויש כאן קורות רחבות כמסגרת לסכך ברוחב טפח זה נחשב כאילו הדפנות קדמו לסכך

כמבואר במשנ"צ ס"ק יא). ואם זו סוכה ישנה [לפני 30 יום] צריך לחדש בה בסכך או בדפנות (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) [עשית דופן מתוך 3 שחייבים נחשב חידוש ובסכך ע"י שיפרק "לייסט" אחד ויחברו שוב] (ד.ע,

ע"ש ובחז"ע להלן) ובדיעבד שלא חידש כלום בכל זאת הסוכה כשרה (חז"ע עמ' סו, משנ"צ ס"ק ז).

✦ כל הפרגולות שהכשרנו כמות שהם ללא תוספת סכך דווקא כשנעשו לצל (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) אבל נעשו לצניעות פסול (משנ"צ ס"ק ח) וכדי להכשירם צריך להוציא הנסרים שבגג הפרגולה ולחברם שוב.

טז. מצוה לנאות (לקשט) את הסוכה שנאמר "זה אלי ואנוהו" (מסכת שבת קלב ע"ב).

יז. רשאים לתלות תמונות של רבנים לנוי בסוכה (חז"ע עמ' עז). ולכתחילה אסור לכתוב פסוקים על נייר וכד' כגון "בסוכות תשבו שבעת ימים" כדי לקשט את הסוכה, ואם כבר נכתב

או נדפס בדפוס, מותר לקנותו ולקשט בו את הסוכה (ס"ק עמ' זכ ס"יה).

יח. כשתולים קישוט בתקרה, יש להשתדל שהקישוט לא ירד למרחק 32 ס"מ מהסכך (ואם יורד

למרחק 32 ס"מ וגם יש בו אורך ורוחב 32 ס"מ אז לכ"ע אסור כבר לשבת תחתיו). (ש"ע סי' תרכ"ט

ס"ז והרמ"א ומשנ"צ ס"ק טו). ומותר לתלות פירות שביעית לנוי בסוכה (ש"ע ילקו"י מועדים סי' כ).

יט. פירות שתלו אותם בסוכה לנוי אסור ליהנות מהם עד מוצאי שמחת תורה אפילו נפלו מן הסוכה (ש"ע סי' תרל"ח ס"ב). ולכן טוב להתנות בערב החג בנוסח זה: "אני מתנה על נוי הסוכה לאכלם מתי שארצה" ואז אם יפלו יוכל לאכלם. ובגוף הסוכה אין מועיל שום תנאי ליהנות ממנה ולכן אסור ליטול קיסם מהסוכה לחצוץ בו את שיניו. (ס"א ובהרמ"א).

הלכות ארבעת המינים

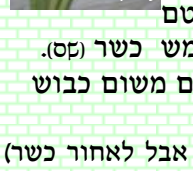
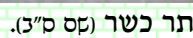
א. צריך כל אדם לדאוג לקנות ארבעת המינים לו ולבניו, ולא פחותה מצוה יקרה זו משאר דברי חול או הבלים שאדם נותן את כל ממונו עליהם (ילקו"י עמ' קע"ג).
ב. קטן היודע לנענע חייב אביו לחנכו במצות ארבעת המינים ואם ידו משגת חייב לקנות לו את ארבעת המינים בפני עצמו (חז"ע עמ' רנה).
ג. **אופן קשירת ארבעת המינים:**

מצוה לאגוד את הלולב עם ההדס והערבה בקשר גמור דהיינו שני קשרים זה על זה (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) ואם לא איגדם בדיעבד כשר (חז"ע ע"מ שט"ב).
אופן הקשירה: יקח שלוש עלים של הלולב ויניחם תחת הלולב כשפניו למטה והשדרה כלפיו, יניח הדס אחד על השידרה של הלולב ואחר בצד ימין של הלולב ואחר בצד שמאל ואח"כ יניח ערבה אחת בצד ימין והשניה בשמאל (כה"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ד) באופן שלא יכסה הערבה את ההדס (כה"ח כח).
וצריך שהשדרה של הלולב יהיה גבוה לפחות טפח [8 ס"מ] מעל ההדסים והערבות (עם העלים) (ש"ע סי' תרנ"א ס"א, חז"ע עמ' שט"ב) ואם הגובה פחות לא יוכל לברך על זה (חז"ע ס"א כה"ח ס"ק ט). וצריך לקשור את ההדסים גבוה מן הערבה (הרמ"א סי' תרנ"א ס"א כה"ח ס"ק כד).

כללים בבחירת ארבעת המינים

לולב

✓ אורך הלולב (מנימום) 4 טפחים (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) [= מעיקר הדין 27 ס"מ וטוב להדר לכתחילה וליטול 32 ס"מ (ש"ע ס"מ, חז"ע עמ' שט"ב, משנ"ב איש מלכיה ס"ק 1) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 40 ס"מ כדי לחוש לשיטת החזו"א עדיף] (ק. ילקו"י סי' תרנ"א ס"ד) ושעור אורך זה בשדרה מלבד העלים שבראש השדרה (ש"ע ס"מ). ואפילו אורך יותר כשר (ס"ב).
✓ **לספרדים:** אם נחלקו רוב עלי הלולב [כל עלה מורכב משני עלים שמחוברים בגבם וחיבור זה נפתח] (ש"ע סי' תרמ"ג ס"ג) וכל עלה שבו נחלק ברובו (משנ"ב בש"ע ס"מ) הלולב פסול (ס' ילקו"י החדש עמ' נ"ג ס"ט, עיין בספר כי בא מועד לגר"מ חותה סוכות עמ' קמה ס"ט) שמסביר ב"ש"ל כן ולא כפי שמוכח בחז"ע ס"מ, וכן ילקו"י הג"ל מסביר כן) אם יש קליפה אדומה אשר מחברת את עלי הלולב אין להסיר קליפה זו כדי לבדוק אם נחלקו העלים שבראש הלולב (חז"ע ס"מ עמ' רח"ל).
לאשכנזים: אם נחלק העלה האמצעי של הלולב עד השדרה - הלולב פסול (הרמ"א ס"מ).
✓ נקטם ראשו דהיינו נקטמו רוב העלים העליונים [כגון: שהלולב מסתיים ב- 2 עלים גבוהים ביותר והם באותו גובה] ורוב של כל עלה ועלה פסול (ש"ע סי' תרמ"ג ס"ו חז"ע ע"מ ר"ל- ר"ל, וכן דעה שניה בדב"ה"ל ד"ה "רוב העלים העליונים" בש"ע ש"הא כהרמ"א וכן נהר ש"ס סוכה כן וכן חז"ע וא"ש מלכיה בש"ע) ואם אין אלא עלה אחד בראש שדרת הלולב ונקטם ברובו פסול (ס"מ). ולולבים שהקצה העליון שלהם הוא דק מאוד ונשרף מחום השמש כשר (ס"מ).
✓ לא ישהה הלולב ההדס והערבה כולו במים במשך 24 שעות, שיש פוסלים אותם משום כבוש ובדיעבד שעשה כן הם כשרים (חז"ע ע"מ שט"ב).
✓ מעיקר הדין אם השידרה עקומה כמגל- פסול (דווקא כשעקום לפניו או לצדדים אבל לאחור כשר) (ש"ע סי' תרמ"א ס"ח) ולכתחילה יקח לולב ישר לגמרי (חז"ע עמ' ש"א).

הדס

✓ **שיהא משולש** היינו ששלושת העלים שבכל קן יצאו באותו גובה של הענף ואם עלה אחד למעלה מהן או למטה הרי זה פסול (ש"ע סי' תרמ"ג ס"ג) ולכתחילה כל שיעורו צריך שיהא משולש, אם היה משולש ברובו כשר (ס"ה).
✓ אורכו יהא ג' טפחים (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) [מעיקר הדין 20 ס"מ וטוב להדר לכתחילה ליטול 24

ס"מ (קו"ע סס, חזו"ע עמ' עסב, משנ"צ איז מלכיה סס ס"ק 1) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 30 ס"מ כדי לחוש לשיטת החזו"א עדיף] ושיעורו נמדד (גם של הערבה) ע"פ אורך שידרת הענף (כח"ס סי' תנן ס"ק 3).

✓ העלים שוכבים אחד על השני ומחפים את עציו לגמרי [היינו שראשו של העלה מגיע לעוקצו של העלה שלמעלה ממנו] וזה מצוה מן המובחר ומ"מ אם רובו כן, כשר (חזו"ע עמ' סה).

ראש ההדס

נקטם ראש ה

עלה מחפה חברו

מידה ע"פ השדרה

✓ לקחת הדסים לא מורכבים.

✓ יזהר שלא יהיו עלי ההדס

גדולים ורחבים הרבה (חזו"ע עמ' קז).

✓ נקטם ראש ההדס [כלומר העץ שבראש בד ההדס] כשר ומברכים עליו (קו"ע סי' תרמו ס"ו) [באופן שהעלים העליונים מחפים על הקטימה] ולכתחילה יש להדר ליטול הדס שלם שלא נקטם ראשו (חזו"ע עמ' סה).

ערבה

✓ קנה אדום – הענף צבעו אדמדם ואפילו ירוק כשר (כ"י סי' תרמ"ז) (קנה לבן פסול)

✓ עלה משוך כנחל – צורת העלה מאורכת וצרה ואם עגול פסול.

✓ פיה חלק – שפת העלה חלקה ללא פגימות (אם יש פגימות קטנות כשרה).

✓ אורכה ג' טפחים (קו"ע סי' תנן ס"א) [אורכו בס"מ כאמור בהדס]

✓ ערבה שנקטם ראש עיצה פסולה (קו"ע סי' תרמו ס"ז) אבל אם נקטם העלה

שבראשה כשרה (חזו"ע עמ' קיז) [המהדרין: לוקחים ערבה שבראש הענף

צומח עלה קטן ("לבלוב") שבאופן זה ברור שלא נקטם מראש הענף כלום (כשרות ד' המינים עמ' קיז). וזה לחומרא בעלמא (חזו"ע סס).

✓ ערבה יבשה (שדהה הצבע הירוק (קו"ע סי' תרמ"ה ס"ה)) או נשרו רוב עליה

פסולה אבל כמושה כשרה (קו"ע סי' תרמו ס"ג). טוב להדר להחליף בחול המועד

את הערבה כל יומיים או לפי הצורך. ניתן כיום להשיג ערבות בקרבת בתי כנסת המרכזיים יום יום.

אתרוג

✓ שיעור האתרוג כביצה בינונית היינו 54 גר', פחות מזה פסול (קו"ע סי' תרמ"ה

ס"כ), וטוב לקחת שיעור גדול יותר (שהרי במשך הזמן מצטמק!) (כשרות ארבעת המינים סס).

✓ יש לוודא שהפרישו תו"מ על האתרוג (חזו"ע עמ' רמו, הרמ"א סי' תרמ"ט ס"ב).

✓ שיהא האתרוג לא מורכב (מראה המורכב הוא כפרי הלימון!) שמורכב פסול (חזו"ע עמ' רכג)

✓ יש להקפיד לקנות מאיש נאמן ויר"ש או בקופסה סגורה עם השגחה ואם בכל

זאת רואה שיש בעיה כלשהיא צריך לשאול רב מורה הוראה כגון:

נחצר מכוסה האתרוג פסול

ניטל העוקץ פסול -2-

עלים לא פוסל -1-

אתרוג עגול פסול

אתרוג רגיל

אתרוג תמני

- אתרוג עגול ככדור פסול (קו"ע סי' תרמ"ח ס"ח).

- מצוי באתרוגים(1) שיש עליהם כעין קרום שצבעו כקרום בהיר המכונה "בלעטליך" [באידיש] או "עלים" [בעברית] – אינו פוסל את האתרוג והוא כשר [קרום זה נגרם כתוצאה מכך שעלי האתרוג נשענים עליו] (חזו"ע עמ' רס, ק. ילקו"י סי' תרמ"ח ס"מא, משנ"צ סק"מט, כ. ארבעת מינים עמ' נח-ס).

- ניטל עוקצו (2) והוא העץ שהאתרוג מחובר בו לאילן ונשאר במקומו גומא פסול (קו"ע ס"ח).

- אתרוג שניקב ונחסר מגופו עד שהגיע ללבן אפילו כל שהוא פסול אבל אם נחסר רק מהקליפה העליונה שהיא כמין גלד על האתרוג כשר (ק. ילקו"י סס כ-כא, כקשת קו מינים עמ' לז).

- נקב שנעשה באתרוג ע"י קוץ בהיותו באילן אע"פ שנראה חסר אם הוקרם עליו "עור" מלמעלה כשר (הרמ"א סי' תרמ"ח ס"ב).

- יש אתרוג שמטבע בריאתו אין לו פיטם ושושנה וקרוי אתרוג תמני (חזו"ע עמ' רכג-רכט). ויש אתרוגים שיש להם פיטם ושושנה [הוא העץ שעל ראש האתרוג ונקרא גם דד] הרי באתרוג כזה אם ניטלה השושנה כשר (משנ"צ סס, חזו"ע סס) ואם ניטל הפיטם לגמרי פסול אבל אם נשאר חלק מהפיטם כשר (הרמ"א וקו"ע ס"ז, חזו"ע סס).

להעיר ולעורר: אסור לבנות את הסוכה בשעות הצהריים [14:00–16:00] או בשעות המאוחרות של הערב [אחרי 23:00] באופן שמקימים רעש ברפיקות פטיש, קדיחות וגרירות וכו' שבנית סוכה כזו "הוי מצוה הבאה בעבירה", והחכם יזהר שלא לעבור עבירות במוצאי יום הכיפורים. **שאר המודעות בעמוד 4 בעלון**